

Bene Zoltán:

A hatodik gyűjtemény

Holnap elutazom, ez nem vitás, pedig éppen ma, úgy tűnik, pontosan három hónapja, hogy itt vagyok Kanadában, mondhatnám úgy is, hogy immáron három hónap telt el azóta, hogy erre a földre (az Újvilág földjére) tettem a lábam. Persze, ez nem teljesen igaz. Már ami Kanadát illeti. A határokat és a térképet tekintve csakugyan a Kanada néven ismert állam (a Brit Nemzetközösség tagja) területén áll ez a ház, amely egy ideje az otthonom, s körülötte a hatalmas, csodálatos birtok. Közelebről Saskatchewan államban található mindez, a Frobisher-tó és a Cree-tó között nagyjából félúton, úgy 5-600 méterrel a tenger szintje fölött. Azonban ha a déli vagy a nyugati, netán az északkeleti vagy a délnyugati kapuhoz érkezünk, magyar zászlót lenget a szél az orrunk előtt (be kell vallani, hogy már-már tolakodón): piros, fehér és zöld színek játszanak velünk, s úgy érezzük, mintha Európában lennénk, a Kárpát-medencében, több ezer kilométerrel keletre innen. (Míg el nem felejttem, elmondom, miért vannak a kapuk: tudnivaló, hogy a birtok körbe van kerítve, az edzett acéldrótkerítésben pedig áram szaladgál, oly sebesen, mint Marlene Ottey az atlétikai stadionban – csak az teheti be a lábát ide, aki engedéllyel és felhatalmazással bír.)

Hát, átolvastam ezt a bekezdést. Baj van. Azt hiszem, nekirugaszkodom még egyszer. Előbb kicsit összekapom magam, kitöltök egy pohár whiskyt (van itt nekem egy rekesszel, aminek még alig van hája, mert olyan az íze, mint az állott lóhúgnak, amibe ráadásul egérszart áztattak, de azért most) felhajtom. Most tényleg, de máris, de menten összeszedem magam. Sokat korholtak szétszórtságom miatt, s attól tartok, most újfent be kell látnom, hogy igazuk volt és igazuk is van.

Szóval.

Három hónapja érkeztem Kanadába, nevezetesen Montrealba, repülőgéppel. Onnan vonaton és autón utaztam tovább, ide, a vadonba, annak is a kellős közepébe, éppen arra helyre, ahol Vajkay Béla birtoka fekszik, a Frobisher-tó és a Cree-tó között nagyjából félúton, Saskatchewan államban. Egyébiránt a nevem Csoda Ahmed, harmincnégy esztendő vagyok és magyar állampolgár, mindemellett nemrégén szabadult rab, és érkezésem óta könyvtár- és gyűjteményőr. Namármost. Legelőször is a nevemet meg kell magyaráznom. Édesapámat Csoda Jánosnak hívták, olajbányász volt, s mint ilyen, Bakuban dolgozott, a nagy Szovjetunióban, annak is az Azerbajdzsán SzSzK nevezetű tagköztársaságában (ma már ez az SzSzK nincs meg az állam nevében – s azt hiszem, ezzel nagyjából az ottani változások alfáját és ómegáját össze is foglaltam). Szóval, apám Bakuban megismerkedett egy türkmén lánnyal, Zulejka Ahmedova Kiljannal, feleségül vette, s néhány év múlva ő lett az anyám. Ez már Magyarországon történt, Szegeden, Baku és Ázsia szele messzire távolodott a családomtól, de én azért kaptam egy kis ízelítőt a távoli kultúrákból: szemem nyhe ferdeségét és a sosem ismert nagyapám után elnyert "kereszt"-nevemet. Másodjára azt kell megmagyaráznom, miért voltam börtönben. Nos, ez már kellemetlenebb feladat. Tíz éve, amikor Magyarországon fordulatot vett a politika, én is fordulatot vettem, ácsállványozóból felcsaptam vállalkozónak. Tönkrementem ötször, utána belekeveredtem sötét ügyletekbe (orgazdaságba, na, kimondtam!), s hat éve becsuktak a kaptárba, ahol eleinte majdnem megbolondultam, utána azonban felvételiztem a főiskolára, elvégeztem a könyvtár szakot, és fél évvel a szabadulás előtt, kiegyensúlyozott lélekkel és közel négyes átlaggal lediplomáztam (annyira azért nem közel, de ennyi lódítás belefér). Végül arról is szólnom kell pár szót, hogyan kerültem Kanadába. Az apám révén, ilyen egyszerű. Illetőleg mégsem ennyire az. Tulajdonképpen ugyanis a nagybátyám, apám testvére segítségével. Ő, Csoda József még zsenge gyermekkorából ismerte Vajkay Bélát, s mikor néhány hónapja valamiképpen megtudta, hogy ez a három évtizede emigráns, dúsgazdag barátja könyvtár- és gyűjteményőrt keres, aki lehetőleg magyar anyanyelvű, beajánlott engem. És most itt vagyok.

Most már tényleg összekapom magam, ennek érdekében töltenék még egy pohárral ebből a förtelmes, bűdös lötyyből, de összerándul tőle a gyomrom. Annyi mindenesetre világos minden-

ki előtt, gondolom, hogy itt vagyok Kanadában. Elárulom még ehhez, hogy folyamatban van a letelepedési engedélyem (amire már nemigen lesz szükségem), mert Béla bácsi, azaz Vajkay úr szimpatizál velem. Egyébiránt a dolgom nem túl megerőltető. Egy gigantikus, megbízható villanyáram által őrzött birtok szívében áll ez a kastély, amelynek falai között dolgozom. A keleti szárny öt termét foglalja el a könyvtár és az egyéb gyűjtemények tára, ehhez csatlakozik még három kis helyiség: az én hálószobám, az én dolgozószobám, ahol most is üldögélek, végül az én fürdőszobám és vécém. A feladatom a következő: minden áldott nap reggelén körbejárom az öt termet, ha új beszerzés van, feldolgozom, katalogizálom és elhelyezem a polcokon (mióta itt vagyok két új beszerzés történt, előtte három évig semmi – ez idáig nyugtatólag hatott a kedélyemre). (Akit érdekel, annak elárulom, hogy a könyvek feldolgozása során nem az ETO-t használom, azaz az Egyetemes Tizedes Osztályozást, hála Istennek, mert abban sosem jeleskedtem, de nem is Dewey Tizedes Osztályozását, nem is Ranganathan kettőspontos rendszerét, sőt, sem Cutter Kiterjesztő Osztályozása, sem pedig Brown valamelyik rendszere nem jöhet szóba, de még csak a „szomszédos” Library of Congress szisztémája vagy Bliss Bibliográfiai Osztályozása vagy valami egyéb metódus sem – már csak azért sem, mert több nem is jut eszembe. Meg azért sem, mert egy teljesen önálló és független osztályozási módszert alkalmazok, számítógép segítségével. A logikáját egyáltalán nem értem, de a gép boldogul vele, én meg megtanultam, miket kell nyomkodni a gépen. Lassan azt is megszokom, mit merre találok.)

A könyvtárban kizárólag értékes könyvekkel dolgozom, egytől egyig mind ritkaság, legalábbis itt feltétlenül annak számítanak. A gyűjtemények is többnyire kuriózumokat tartalmaznak. Hat gyűjtemény tartozik félig-meddig a kezem alá: egy kínzóeszköz-, egy kézfegyver-, egy embrió- és egy hajómakett-gyűjtemény mellett van egy, amelyben a legkülönfélébb, emberbőrből készült tárgyak találhatóak, és egy másik, amelyet még csak egyszer láttam, fél órával ezelőtt, mert Béla bácsi elzárta előlem egy vasalt ajtajú tölgyfa szekrénybe. A kínzóeszközöket kétnaponta át-dörgölöm szarvasbőrrel. Ezt nem nagyon szeretem csinálni, pláne, hogy az első alkalommal úgy becsípte az ujjam egy hüvelykszorító, hogy két órába került, mire kiszabadultam, az ördöglatat meg egy teljes éjszakán át tartotta rabságban a kezeimet, mire meg mertem mondani Béla bácsinak, azaz Vajkay úrnak, hogy játszottam vele, mire ő mogorván leoperálta rólam. Vannak itt más tárgyak is, persze, kész sátáni készlet: spanyolcsizmák, kötelek, csigák, deresek, korbácsok, sütővasak, fognyűvő szerszámok, köröm alá dugdosható vastövisek, húgycsőbe illeszkedő, elektronikusan hevithető drótdarabok, a legkülönbözőbb szűrő- és metélőszerszámok, a fül cakkozására, a nyelv ki- és a száj felvágására alkalmas ollók, kalapácsok, szögek, csavarok, ujjszorítók, kalodák és egy sereg egyéb készség, amiről elképzelni sem tudom, mi a fenére használták, és az ezerszer átböngészett katalógustételek segítségével sem tudom beazonosítani őket. A kézfegyvereket már szívesebben tisztogatom, a páratlan díszítésű damaszkuszi pengék a kedvenceim (néhány hat-hétszáz éves, de úgy csillog-villog mind, hogy az gyönyörűség!), ám órákig képes vagyok legeltetni a szememet a jatajánokon, handzsárokon, bajonettokon, szuronyokon, vívótőrökön, vadászkéseken, pisztolyokon, számszeríjakon, fokosokon, szekercéken, láncos és lánc nélküli buzogányokon, pallasokon, gyalogsági kardokon és lovassági szablyákon, bokszereken és egyéb alvilági gyilkokon. Az embriógyűjteménnyel, hál 'Isten, egy hónapban csak egyszer akad dolgom, amikor le kell törölnöm a port az üvegekről, amelyek hengeres testén belül, formalinban, vagy a csoda tudja (de egy másik csoda, nem én) miféle lötytyben a legkülönbözőbb szörnyszülöttek lebegnek, mint Farkas Berci Kubaszovval a Szozuz mitudoménhány fedélzetén, közelebb a csillagokhoz, mint én most a papírhoz, amire körmölök. Nem is akaródzik beszélni ezekről az istentelenségekről – helyette inkább Pósalaki bácsihoz csatlakoznék, s ugornék egyet. Csakhogy a következő, az emberbőrből készült használati eszközök tára sem szívderítő látvány! Három vaskos, cirádásan díszített könyv tartozik ide (az egyiket a szerző bőrébe kötötték), négy tetovált lámpa valamelyik náci háltáborból, két erszény (valamikor egy-egy kövér ember tokájaként csüngtek a Föld középpontjának irányába, illetőleg nyomorogtak pattanáig feszülő gallérok mögött), valamint egy zsugorított emberfejjel díszített sétatálca; ezeken kívül még egy spanyol nemesi oklevél, a nemzetség alapítójának háta közepére festve (persze, a háta közepe időközben porlad valahol a jó Kasztíliaiban, csak

ez a róla lenyúzott, rusnya, kutyabőrnek álcázott, gondosan kikészített emberbőr fityeg itt a falon, alig néhány karnyújtásnyira tőlem, és a hideg futkározik rajtam föl s alá, ha eszembe jut), egy valószínűs ál-arc, amelyet állítólag Saint-Just csináltatott egy lyoni kurva fizimiskájából, végül egy zacskó, amelyben üveggyöngyök szoronganak, és – igen, ez a zacskó valaha egy férfi lábai között lógott-himbálózott békésen. Leizzadtam, mire mindezt felsoroltam, és leizzadok minden második hét elején, amikor valami gusztustalan szötytel leecsetelem ezeket a borzadályokat, hogy nehogy beléjük essen valami kártevő (fene egy gusztusa lehet annak is, amelyik ilyesmikre vetemedik!). Inkább rátérek a hajómakettekre. Ezek legalább szépek, akkor is, ha tagadhatatlanul és egytől egyig hírhedett kalózkodó hajóit mintázzák. Azt azonban semmiképp sem lehet elvitatni tőlük, hogy tetszetősek – szeretem őket nézegetni, porolgatni, simogatni. A hatodik gyűjteményt nem ismerem, mint említettem.

Ha most valaki azt képzelem, hogy én éppen Edgar Allan Poet olvastam a napokban, és megirigyeltem tőle az ijesztgetést, hát téved. Csak le akartam írni a környezetet, amelyben élek. Mert ebben élek, ebben telik napjaim nagy része. Napjában csak négyszer mozdulok ki innen: a három étkezés idején, amikor is reggel, délidőben és este leballagok az ebédlőbe, a középső szárny hátsó felébe, ahol általában egyedül, néha Béla bácsi társaságában elfogyasztom a mindig ízletes és tápláló ételt; valamint ebéd után. Olyankor háromórnyi szabadidővel rendelkezem, amit többnyire lovaglással (fogalmazzunk úgy: lósétáltatással), andalgással, néha horgászással töltök, sőt, egyszer vadásztam is, de nagyfokú ügyetlenségről tettem tanúbizonyságot, ezért többet nem próbálkoztam vele. Szóval, higgyék el, én csak azért írtam le mindezeket, hogy tudják, miként megy itt a sorom Kanadában, a Frobisher-tó és a Cree-tó között félúton, egy vadon kellős közepén, Vajkay Béla rezidenciáján, ahol gyakorta találnak a birtok erdőkerülői szénre égett medvéket a kerítésen. Ezek az erdőkerülők amúgy a kapuknál épített házakban laknak a családjukkal, pállott szájú és gonosz tekintetű gyerekeikkel, valamint vastag derekú és gonosz indulatú asszonyaikkal. Engem, ha látnak bóklászni valamerre, szóra se méltatnak, ám olykor rám uszítják emberhúsrá fájó fogú kutyáikat, aztán jókat röhögnek, ahogy kétségbeesetten menekülök az acsarkodó ebek elől.

Azt hiszem, sőt, ezek után különösen azt gondolom, hogy be kell vallanom: Vajkay Béla egy különc. Mást egyébiránt nem is nagyon tudok mondani róla, mert szófukar ember, akiért minden héten, szerdán eljön egy helikopter pontban nyolc órakor reggel, és este tízkor ugyanez a légi jármű pontosan haza is szállítja. Ilyenkor intézi üzleti ügyeit, ha igaz, amelyek mibenlétéről nem bírok tudomással, de még csak a leghalványabb információval vagy sejtelemmel sem. Ennyit mindenféleképpen el kellett mondanom, mielőtt rátérek arra, ami tegnap történt velem. Tegnap, egy szerdai napon.

A napot a szokott módon kezdtem: reggeliztem, aztán visszatérve rezidenciámra ellenőriztem a könyveket a polcokon, törölgettem a törölgetnivalókat, miegymás. Utána a számítógéphez járultam, megnyitottam a levelezőprogramomat, hátha a húgom (még nem is mondtam: van egy húgom is, nem is akármilyen: olyan szép, milyen csúnya vagyok én, merthogy azt sem említettem, hogy igencsak hátul álldogáltam a mégoly hosszan kacskaringózó sorban, amikor a külcsínt osztogatták...) írt nekem, de sajnós azt kellett megállapítanom, hogy nem pazarolt rám időt ma sem. Szomorkodtam egy kicsit, aztán, kitekintvén az ablakon, láttam, hogy kezd magasra kúszni a Nap, s elképzeltem, amint szédítő sugarai visszaverődnek takonyzöld színű vesztern-csizmám orráról – illetve, vigyorogtam kajánul, s szomorúságom enyhült, illetve csak visszaverődnének, ha lenne takonyzöld színű vesztern-csizmám. S ebben az esetben nyilván fénylene is serényen, mint a hajdani Salamon nevezetű izraelita király ráncos-lúdbőrös herezacskója, miközben buja, lucskos női ajkak közt vergődött, s ez alatt a kellemes lassúsággal múló-múladozó idő alatt maga Salamon király nagy-nagy és kéjesebbnél kéjesebb nyögések közepette lengedezett saját herezacskója függvényeként, markában zsírzó női testrészt tartott, s nem is gondolt arra, hogy most éppen egy szólás ered tőle, miszerint: fénylik, mint a Salamon töke! De mivel nincsen nekem meghíten takonyzöld színű vesztern-csizmám, csak fény-tócsát lötytyintett elibém az égboltozat magasába kúszó Nap orvul és szemtelen módon, és én azalatt újra keserű voltam, amiért az én testvérem nem írt nekem levelet, még hozzá elektromost, (vélem én,) hasonlóképpen villany

által hajtottat, miként az a kisvasút volt egykor, amelyre zsenge gyermekkoromban vágytam, s amelyet kevésbé zsenge nyugdíjas koromban, békésen és még a háborításra is fittyet (de mást, sajnos már nem) hányó módon rothadozva a fölém halmozott földkupac alatt, hõn fogok áhítani ismét!

De megint eltértem a tárgytól, s ha nem bánaná a szépérzékemet az, hogy összefirkálom a papírt (mert régimódiasan arra írok, nem pedig számítógép lelkébe rovom a sorokat, tudniillik így szoktam meg, és a szokások rabja vagyok), átfirkálnék jó sokat a leírtakból. Mindegy, meghagyom, ne csúfoskodjon itt a firkálmány, a paca!

A lényeg, hogy elérkezett a délidõ is, ahogyan lenni szokott, ettem is, ittam rá egy pohár jó vörösbort, aztán kioldalogtam a fák közé, hátha az erdõkerülõk vérszomjas dögei másfelé vadásznak gyanútlan áldozatokra. Körülbelül egy órán keresztül sétálgattam, mikor egy kis tisztáson, egy patak, vagy inkább csermely partján furcsa képzõdményre lettem figyelmes. Egy doboz-szerû szerkezetet láttam hátulról, amit kerekre szereltek, s egy ember feje lógott ki belõle fölül, azt pedig valamiféle drótok és tapaszok hálózta be, ahhoz hasonló tapaszok, amilyen a nyílpuskák lövedékeinek a végén volt régen – azokra a játék-nyilaknak a tapadókorongjaira gondolok, amiket a búcsúban lehetett lõni a céllövõdékekben. Közlebb araszoltam.

– Jöjjön csak, Ahmed! – szólt a fej. – Ne ijedjen meg, jöjjön!

Odaléptem, megkerültem a dobozt, s szemben álltam a beszélõ fejjel, azazhogy egy meglehetősen idõs, de szép arcú nõvel, akinek a feje a kerek dobozból nõtt ki.

– Ne borzadjon el, kedves! – mondta a nõ, s hangja kellemes volt. – Nem vagyok látomás, se ufonauta, se semmi hasonló. Özvegy Vajkay Béláné, született Markazi Gizella vagyok. Nyilván nem hallott rólam.

– Valóban nem – hebegtem.

– Telepedjen csak le a földre, lelkem! – mosolyodott el özvegy Vajkay Béláné, született Markazi Gizella. – Sokkot kapott biztosan. Kisebbséget ugyan, de sokkot. Tudja, azért nézek ki így, mert sem kezeim, sem lábaim nincsenek.

– Akkor hogy tudott idejönni? – sistergett elõ belõlem a kérdés, mint mikor az otffelejett tej kifut a tûzhelyen.

– Könnyen – nevetett az igencsak idõs korában is szép arc. – Ez a szerkezet a testem burka, s nemrégiben beleépítették a legmodernebb számítógépet, amely elektródák által áll összekötésben az agyam hullámaival, ily módon a gondolataimmal irányítom a testem burkát. Persze, nem volna szabad itt lennem. És maga, lelkem, nem tud rólam, ezt jegyezze meg. Az ápolónõm elszenderedett, de bármikor itt teremhet. Nincs sok idõnk. Mondja el, miféle gyűjteményeket gondoz Ön a fiam megbízásából?

Becsülettel felsoroltam az öt gyűjteményt, amelyet ismertem, s nem hallgattam a szekrényrõl sem, amelynek tartalmát sosem láttam. Zavarosan beszéltem, magam is meg voltam zavarodva, még most, ahogy írok, még most is reszket a kezem, jóllehet már néhány óra eltelt a találkozás óta. Miközben beszéltem, Vajkay Béláné, született Markazi Gizella komor ábrázattal figyelte az arcom, idõnként elfojtott egy-egy sóhajt, néha elkerekítette a szemét. Szép szemek voltak. Mikor befejeztem a beszédet, így szólt:

– Köszönöm, hogy beavatott a fiam szenvedélyébe. Cserében elmesélek egy-két dolgot magának. Tudja, én is rendes, normális, egész ember voltam, nem csak efféle csökevény. De a néhai férjem, az Ön munkaadójának az édesapja, magas rangú katonatiszt volt, utána pedig a legalacsonyabb rangú népellenesség. Én nem különben, de én legalább joggal, mert, minek is tagadnám, nálam ocsmányabb, vérgõzösebb fasisztát keresve sem találhattak volna soha! Az új rendszer elcsípett minket, megkínóztak. Rajtam néhány napig egy olyan férfi dolgozott, aki korábban a férjem parancsait leste és teljesítette élvezettel. Ez az ember hasított ki egy darabot a bal és a jobb combból, hogy bicskatokot varrjon a bőrömbõl. Késõbb ez vezetett oda, hogy a lábaimat, a sorozatos fertõzések miatt amputálni kellett. Még ezt megelőzően született egy gyermekem a börtönben, éppen ettõl az imént említett férfitõl, de torzan jött a világra, és három perc múlva meghalt. Érti már, miért gyűjt olyasmiket a fiam, amiket gyűjt? Én értem. És tudom, hogy miért

hagyta neki örökölni ezt az iszonyatos szenvedélyt, ezt a szimbolikus szenvedélyt az apja. Mert ő hagyta ezt rá, mert ő kezdte ezt el! A férjem! Mert a férjem nem tudott megbocsátani soha, nem látta be azt, amit én, vagyis azt az egyszerű tényt, hogy a büntetésünket, a kínoztatásunkat nem ártatlanul kellett elviselnünk. De hát megértem őt. Mindennek ellenére megértem. A férjem számára kellett egy szenvedély. Azt követően is szüksége volt egy igazi szenvedélyre, hogy kijöttünk ide, mint roncsok, betegek, számkivetettek. Nekem már itt vették le a lábaim, aztán a kezeimet is elveszítettem. Tudja, a férjemnek korábban én voltam a szenvedélye, az egyedüli, az igazi. Értem tett mindent, értem emelkedett magas pozíciókba, értem élt! Még amikor csak egy tehetetlen test maradtam, akkor is próbált közeledni hozzám. Ért engem, ugye? Sosem felejttem el, ahogyan a melleim közé hányt azon az éjszakán. Akkor találhatta ki a gyűjteményeket, hogy legyen szenvedélye. Ha más nem, ha jobb nem, ha bölcsőbb nem, hát maga a megtestesült gyűlölet! Köszönöm, hogy elmondta. Ne szóljon rólam senkinek! És most menjen! Szaladjon!

– Csak egy kérdés előtte – jött meg a bátorságom (vagy inkább a kíváncsiságom győzte le a rettenetemet?). – Mi a hatodik?

– Azt én sem tudhatom. Menjen már!

Elrohantam. Visszarohantam a házba, fel a lépcsőkön, egyenesen az én gondjaimra bízott birodalomba. Ziháltam, csorgott a gerincemen végig a verejték, a farpofáim közt csörgedezett tovább, majd le a combjaim belsején. Nedvesnek és ragacsosnak éreztem magam. Fel akartam törni a szekrényt, ahol a hatodik rejtezik, a két érthető és tán tiszteletre méltó és a három beteges szenvedély utolsó testvére. Mégsem törtem föl. A sítten megtanultam a zárok nyitását-zárását, ehhez a tudományomhoz folyamodtam. Sikerült. Egyszerű, primitív zár ez, nem jelentett akadályt. Jobb lett volna, ha nem nyitom ki, viszont akkor még az is lehet, hogy itt maradok, így azonban bizonyosan megyek, hát inkább így a jó, így, hogy kinyitottam, a végére jártam! Abban a tölgyfa szekrényben ugyanis mindazt láttam, gondosan megőrizve az örökkévalóságnak, ami hiányzott özvegy Vajkay Béláné, született Markazi Gizella egészségéhez. Egész-ségéhez!

Holnap elutazom. Haza. El innen.